

Vai trò, ý nghĩa của giáo dục năng lực thẩm mỹ cho học sinh trung học cơ sở thông qua hoạt động trải nghiệm mỹ thuật truyền thống

Nguyễn Văn Cường*

*Trường Đại học Sư phạm Nghệ thuật Trung ương

Received: 27/07/2023; Accepted: 06/08/2023; Published: 20/8/2023

Abstract: In the current context of globalization and international integration, the increasing import of cultural products and lifestyles from outside makes the needs, tastes, ideals, and perspectives of people, especially the younger generation, are deviant. Faced with that reality, the issue of educating about traditional aesthetic experiences becomes more important than ever.

Keywords: The role of aesthetic education; the meaning of aesthetic education; Traditional art experience activities.

1. Đặt vấn đề

Trong bối cảnh toàn cầu hóa và hội nhập quốc tế hiện nay, sự du nhập ngày một gia tăng các sản phẩm văn hóa, lối sống từ bên ngoài vào khiến cho nhu cầu, thị hiếu, lý tưởng, quan điểm của người dân, đặc biệt là thế hệ trẻ bị lệch chuẩn. Trước thực tế đó, vấn đề giáo dục trải nghiệm thẩm mỹ truyền thống càng trở nên có ý nghĩa quan trọng hơn bao giờ hết.

2. Nội dung nghiên cứu

Trên cơ sở tâm sinh lý lứa tuổi của HS THCS, GV mỹ thuật cần xây dựng những hoạt động trải nghiệm giúp HS tương tác với kho tàng tác phẩm mỹ thuật của cha ông truyền lại. Từ thực tiễn, chúng ta có thể khẳng định giáo dục năng lực thẩm mỹ cho HS THCS qua các HĐTN mỹ thuật truyền thống là một phương thức rất có hiệu quả.

2.1. Vai trò của giáo dục năng lực thẩm mỹ cho HS THCS thông qua HĐTN mỹ thuật truyền thống

HĐTN mỹ thuật truyền thống là các hoạt động giáo dục mỹ thuật có tính thực tiễn được tiến hành song song với hoạt động dạy học mỹ thuật trong nhà trường phổ thông. Thông qua các hoạt động tương tác, thực hành, những việc làm cụ thể và các hành động của HS, HĐTN mỹ thuật truyền thống là các hoạt động giáo dục có mục đích, có tổ chức được thực hiện trong hoặc ngoài nhà trường nhằm phát triển, nâng cao các tố chất và tiềm năng thẩm mỹ của bản thân HS, nuôi dưỡng ý thức tự lập, tự nhận thức, đồng thời quan tâm, chia sẻ tới những người xung quanh về những giá trị thẩm mỹ truyền thống Việt Nam. Thông qua việc tham gia vào các HĐTN, HS được phát huy vai trò chủ thể, tính tích cực, chủ động, tự giác và sáng tạo mỹ thuật của bản thân. HS

được chủ động tham gia vào tất cả các khâu của quá trình HĐTN: từ thiết kế hoạt động đến chuẩn bị, thực hiện và đánh giá kết quả hoạt động phù hợp với đặc điểm lứa tuổi và khả năng của bản thân. Từ các HĐTN, các em được tiếp cận với mỹ thuật truyền thống trên nhiều góc độ, được bày tỏ quan điểm, ý tưởng, được đánh giá và lựa chọn ý tưởng hoạt động, được thể hiện, tự khẳng định bản thân, được tự đánh giá và đánh giá kết quả hoạt động của bản thân, của nhóm mình và của bạn bè qua một hoạt động trải nghiệm cụ thể,... Từ đó, hình thành và phát triển cho HS nhận thức những giá trị mỹ thuật và các năng lực mỹ thuật cần thiết. HĐTN mỹ thuật truyền thống về cơ bản mang tính chất của hoạt động tập thể dựa cơ bản trên tinh thần tự chủ, với sự nỗ lực giáo dục mỹ thuật có hiệu quả của giáo viên nhằm phát triển khả năng sáng tạo và cá tính riêng của mỗi cá nhân trong tập thể lớp học.

HĐTN mỹ thuật truyền thống có nội dung rất đa dạng và mang tính tích hợp, tổng hợp kiến thức, kỹ năng của nhiều môn học. Không chỉ là giáo dục nghệ thuật, thẩm mỹ đơn thuần, HĐTN còn thể hiện ở nhiều lĩnh vực học tập và giáo dục như: giáo dục đạo đức, giáo dục trí tuệ, giáo dục kỹ năng sống, giáo dục giá trị sống, giáo dục thể chất... bên cạnh giáo dục thẩm mỹ.

Nội dung giáo dục của HĐTN nói chung và HĐTN mỹ thuật truyền thống nói riêng rất thiết thực và gần gũi với cuộc sống thực tế, đáp ứng được nhu cầu hoạt động của HS, giúp HS vận dụng những hiểu biết về mỹ thuật của mình vào trong thực tiễn cuộc sống một cách dễ dàng, thuận lợi. HĐTN mỹ thuật

truyền thống có thể tổ chức theo các quy mô khác nhau như: theo nhóm, theo lớp, theo khối lớp, theo trường hoặc liên trường. Tuy nhiên, tổ chức theo quy mô nhóm và quy mô lớp có ưu thế hơn về nhiều mặt (như đơn giản, không tốn kém, mất ít thời gian, HS tham gia được nhiều hơn và có nhiều khả năng hình thành, phát triển các năng lực cho HS hơn). HĐTN mỹ thuật truyền thống cũng như các HĐTN khác trong giáo dục có khả năng thu hút sự tham gia, phối hợp, liên kết nhiều lực lượng giáo dục trong và ngoài nhà trường như: GV chủ nhiệm, GV bộ môn, cán bộ Đoàn, tổng phụ trách Đội, ban giám hiệu nhà trường, cha mẹ HS, chính quyền địa phương, Hội Khuyến học, Đoàn Thanh niên Cộng sản Hồ Chí Minh, các cơ quan, tổ chức, doanh nghiệp ở địa phương, các nhà hoạt động xã hội, những nghệ nhân,...

Xem xét từ tiến trình phát triển của chương trình giáo dục, từ những thay đổi về tâm lý lứa tuổi, từ đòi hỏi của nhu cầu thưởng thức và sáng tạo mỹ thuật của học sinh trung học cơ sở. Trên cơ sở nhận thức rõ về giá trị của mỹ thuật truyền thống Việt Nam, ta thấy giáo dục năng lực thẩm mỹ cho HS THPT thông qua các HĐTN mỹ thuật truyền thống có vai trò rất quan trọng. Trong đó giáo dục năng lực thẩm mỹ cho HS thông qua các HĐTN như sau: tiếp nhận thông tin và thảo luận về các loại hình mỹ thuật truyền thống; tìm hiểu mỹ thuật truyền thống qua các nghệ nhân, chuyên gia mỹ thuật; thực hành các công đoạn tạo tác mô phỏng các tác phẩm mỹ thuật truyền thống Việt Nam... giúp cho HS phổ thông cơ sở hứng thú, say mê hơn với các bài học mỹ thuật. Từ đó hướng tới mục tiêu phát huy sự chủ động, sáng tạo trong học tập của HS đạt hiệu quả cao hơn.

Vai trò giáo dục thẩm mỹ truyền thống cho HS nói chung và HS THCS nói riêng rất quan trọng, nhất là trong tiến trình hội nhập của đất nước. Nhưng để công tác giáo dục thẩm mỹ thực hiện tốt chức năng của mình là vấn đề không hề đơn giản. Nó không phải chỉ là trách nhiệm của riêng môn giáo dục nghệ thuật hay của ngành giáo dục mà đòi hỏi sự toàn tâm, toàn ý chung tay, góp sức của gia đình, cộng đồng và của toàn xã hội. Theo đó, nội dung giáo dục thẩm mỹ từ các HĐTN mỹ thuật truyền thống được định hướng nhằm góp phần hình thành, phát triển các phẩm chất chủ yếu và năng lực chung cho HS; đồng thời, thông qua việc trang bị những kiến thức cốt lõi, kỹ năng cơ bản về các lĩnh vực mỹ thuật, tập trung hình thành, phát triển năng lực thẩm mỹ và phát hiện, bồi dưỡng năng khiếu nghệ thuật cho HS; giáo dục thái độ tôn

trọng, khả năng kế thừa và phát huy những giá trị văn hoá, nghệ thuật truyền thống của dân tộc trong quá trình hội nhập và giao lưu với thế giới, đáp ứng mục tiêu giáo dục hài hoà về đức, trí, thể, mỹ cho HS.

2.2. Ý nghĩa của giáo dục năng lực thẩm mỹ cho học sinh THCS thông qua HĐTN mỹ thuật truyền thống

HĐTN mỹ thuật truyền thống nhằm giúp HS hình thành các kỹ năng mỹ thuật cho cuộc sống cơ bản, thói quen thẩm mỹ tích cực, biểu hiện nhận thức thẩm mỹ trong cuộc sống hằng ngày; bắt đầu có định hướng tự đánh giá các giá trị thẩm mỹ và tự điều chỉnh thẩm mỹ bản thân; hình thành những hành vi thẩm mỹ trong giao tiếp, ứng xử; ngoài ra còn giúp HS có ý thức làm việc nhóm, ý thức tham gia hoạt động lao động, hoạt động xã hội, hoạt động phục vụ cộng đồng; bước đầu biết cách tổ chức một số hoạt động đơn giản, làm quen và hình thành hứng thú với một số ngành nghề mỹ thuật gắn gũi với cuộc sống của học sinh.

HĐTN mỹ thuật truyền thống giúp HS vận dụng kiến thức, kỹ năng trong các môn học mỹ thuật vào hoạt động thực tiễn từ đó hình thành những năng lực mỹ thuật cốt lõi và các năng lực mỹ thuật đặc thù của môn học mỹ thuật (năng lực thích ứng, năng lực thiết kế và tổ chức hoạt động, năng lực định hướng nghề nghiệp).

Thông qua HĐTN mỹ thuật truyền thống, HS đạt được các yêu cầu về phẩm chất sau: Biết rung cảm với cảnh quan, di tích, truyền thống của địa phương, đất nước; Bước đầu nhận ra được ý nghĩa và giá trị thẩm mỹ của bản thân và những người thân; quan tâm đến giá trị thẩm mỹ trong mọi mặt của cuộc sống tinh thần của bản thân và người thân; có cư xử đúng mực với các di tích, tác phẩm mỹ thuật truyền thống dân tộc và lan tỏa điều đó đến cộng đồng; Đánh giá được kết quả hoạt động và kết quả rèn luyện của bản thân sau khi tham gia hoạt động trải nghiệm mỹ thuật; Biết xử lý một số tình huống đơn giản nảy sinh trong hoạt động mỹ thuật và bước đầu biết điều hành hoạt động nhóm trong học tập mỹ thuật.

Trong HĐTN mỹ thuật giúp HS năng lực định hướng nghề nghiệp: Nhận diện được một số nghề quen thuộc liên quan đến mỹ thuật và biết sơ lược về vai trò của các nghề đó; Biết thể hiện mối quan tâm và sở thích đối với một số nghề gần gũi với mỹ thuật.

Trong bối cảnh toàn cầu hóa và hội nhập quốc tế hiện nay, sự du nhập ngày một gia tăng các sản phẩm văn hóa, lối sống từ bên ngoài vào khiến cho nhu cầu, thị hiếu, lý tưởng, quan điểm của người dân, đặc

biệt là thể hệ trẻ bị lệch chuẩn. Trước thực tế đó, vấn đề giáo dục trải nghiệm thẩm mỹ truyền thống càng trở nên có ý nghĩa quan trọng hơn bao giờ hết.

Cái đẹp này sinh và phát triển trên nền văn hóa xã hội và bản sắc truyền thống dân tộc của mỗi quốc gia. Giáo dục năng lực thẩm mỹ qua mỹ thuật truyền thống là một trong những nội dung quan trọng để đào tạo con người, bồi dưỡng và xây đắp cho con người một giá trị tinh thần có tính đặc thù - giá trị thẩm mỹ Việt Nam. Giá trị đó là một trong những thành tố không thể thiếu của một nhân cách phát triển toàn diện, hài hòa và phong phú, tạo ra trong con người trình độ và năng khiếu, trí tuệ và tình cảm, tư duy và hoạt động sáng tạo một cách tự giác theo những quy luật khách quan và “theo quy luật của cái đẹp” nhưng đậm bản sắc. Giáo dục năng lực thẩm mỹ thông qua các HĐTN mỹ thuật truyền thống cần đi đôi với bồi đắp kiến thức liên quan như: lịch sử, địa lí, tâm lí học giúp cho mỗi HS hiểu biết hơn những giá trị đó.

3. Kết luận

Trước những biến động phức tạp của nhu cầu và quan điểm thẩm mỹ từ sự góp mặt đa dạng trong mọi mặt đời sống của mỹ thuật, công tác giáo dục mỹ thuật

nói chung và ở bậc học trung học cơ sở nói riêng đã đạt được những thành tựu nhất định trong tiếp thu các giá trị văn hóa tiên tiến của nhân loại cũng như trong phục hồi, kế thừa các tư tưởng văn hóa truyền thống lâu đời của dân tộc, xây dựng con người Việt Nam mới tích cực, sáng tạo, từng bước hoàn thiện bản thân và làm giàu mỹ quan dân tộc.

Tài liệu tham khảo:

1. Bộ Giáo dục và Đào tạo (2018), *Chương trình giáo dục phổ thông qua hoạt động trải nghiệm ban hành tháng 1 năm 2018*. Hà Nội.
2. Văn Ngọc (2004), *Đi trong thế giới hội họa*, Nxb Trẻ, Hà Nội.
3. Trường ĐH Mỹ thuật Việt Nam (1985), *Một số vấn đề về mỹ thuật*, Nxb Văn hóa, Hà Nội.
4. Thái Bá Vân (1990), *Tiếp xúc với nghệ thuật*, Viện nghiên cứu Mỹ thuật.
5. Hoàng Vinh (Chủ biên 1999), *Một số vấn đề lí luận và thực tiễn xây dựng văn hóa ở nước ta hiện nay*, Viện Văn hóa - Nxb Văn hóa - Thông tin, Hà nội.
6. Lê Văn Sửu (Chủ biên 2013), *Kết nối nghệ thuật và di sản*, Nxb Thế giới, Hà Nội.

Một số thủ thuật nâng cao chất lượng... (tiếp theo trang 54)

Lấp khoảng trống thông tin

Tranh luận

Giải quyết vấn đề

2.2.3. Sau khi nói (Post-speaking)

Khi kết thúc giai đoạn hai, người học sẽ có cái nhìn rõ nét hơn về chủ đề nói, biết cách vận dụng kiến thức từ vựng, ngữ pháp để nói về chủ đề đó đồng thời đạt được một sự tự tin nhất định qua việc hoàn thành nhiệm vụ nói. Chính vì vậy, người học ở giai đoạn này đã hoàn toàn sẵn sàng cho việc phát triển tiếp những ý hay những nội dung đã được đề cập trong giai đoạn trong khi nói và liên hệ những gì đã được học, được thực hành với đời sống thực. Trong thực tế, do thời lượng cho hoạt động nói trên lớp thường hạn chế nên rất khó để yêu cầu người học phát triển tiếp những nội dung xoay quanh chủ đề nói. Vì vậy, trên lớp giảng viên có thể hỏi một vài câu ngắn gọn về ý kiến của người học đối với chủ đề nói. Bên cạnh đó, giảng viên có thể giao bài tập về nhà cho người học, yêu cầu người học trình bày một khía cạnh liên quan đến chủ đề mà họ thấy hứng thú nhất, ghi âm lại và gửi cho giảng viên.

3. Kết luận

Việc thiết kế, tổ chức các hoạt động nói tiếng Anh cho các lớp với sĩ số đông luôn đặt ra những khó khăn, thách thức cho người giảng dạy. Tuy nhiên, nếu giảng viên tuân thủ quy trình giảng dạy theo đường hướng giao tiếp, tìm hiểu để nắm rõ nhu cầu, hứng thú cũng như đặc điểm của người học, thì họ hoàn toàn có thể thiết kế các hoạt động nói sát với đối tượng, giúp đạt được các mục tiêu đề ra của bài học. Những gợi ý về cách sử dụng một số thủ thuật trong dạy nói tiếng Anh cho sinh viên đại học mà bài viết đã nêu trên hy vọng sẽ phần nào giúp ích các thầy, cô giáo trong quá trình thiết kế các hoạt động dạy học để nâng cao chất lượng dạy và học kỹ năng nói tiếng Anh cho sinh viên ở các trường đại học hiện nay.

Tài liệu tham khảo:

- [1]. Penny Ur (1996), *A Course in Language Teaching: Practice and Theory*. Cambridge: Cambridge University Press.
- [2]. Hoàng Văn Vân (2010), *Dạy tiếng Anh không chuyên ở các trường đại học Việt Nam: Những vấn đề lý luận và thực tiễn*. Nxb Đại học Quốc gia Hà Nội.
- [3]. <https://elearningindustry.com/visual-learning-6-reasons-visuals-powerful-aspect-elearning>.